

Naučite da učite

Priručnik za nastavnike

Uvod

Pojedinac rođenjem dobija sposobnost učenja. Ona u tom trenutku predstavlja potencijal, odnosno predispoziciju. Predispozicija se vežbanjem pretvara u veštinu. Kao i sve ostale sposobnosti, učenje je podložno vežbanju. Razvijanje sposobnosti učenja je oduvek bila odgovornost škole i zahteva posebne kompetencije nastavnika. Danas više nego ikad.

Deficit veština učenja postaje sve očigledniji sa porastom zahteva koje se stavljaju pred učenika. Proporcionalno porastu civilizacijskih znanja, zahtevi su sve veći, ali sve lošije definisani, sve više konfuzni, neprecizni i tek okvirni.

Znanje kojim danas čovečanstvo raspolaže je ogromno. Istovremeno, ono je lakše dostupno. Veliki deo obrazovne uloge, danas se može prepustiti medijima. Polazeći od proverene tvrdnje da „jedan pogled vredi više nego hiljadu reči“, mediji su u stanju da apstraktno pretvore u konkretno i tako učenje učine lakšim i pristupačnijim.

S druge strane, dostupnost nepreglednih informacija u sebi krije opasnost. Opasnost dolazi od mogućnosti prihvatanja činjenica na čulnom nivou, onakvim kakve nam se prikazu - „zdravo za gotovo“, bez provere verodostojnosti, bez kritičke svesti.

Tako je škola dobila novu ulogu, a nastavnik novu odgovornost: da nauči učenika da se snađe u nepreglednoj šumi podataka, da ga osposobi da ih analizira, proveri njihovu tačnost, primenjivost i vrednost. Da bi to postigao nastavnik mora odabrati najreprezentativnija znanja, a onda ih „upakovati“ tako da bude radoznalost, angažuju mišljenje i vode ka razumevanju principa, odnosa i mehanizama. Nimalo lak zadatak.

Sadržaj programa

PowerPoint prezentacija na temu *Naučite da učite* zamišljena je kao pomoć nastavnicima u razvijanju veština učenja. Sastoji se od 8 ključnih tema:

1. Proceni svoj način učenja
2. Čitanje
3. Beleške
4. Pamćenje
5. Tragalačke veštine
6. Pisanje
7. Kontrolni, pismeni... Ispiti
8. Postavljanje ciljeva

Postavljanje ciljeva

Svaka tema predstavljena je sa nekoliko slajdova koji vode nastavnika kroz rad. Za svaku temu dato je i uputstvo. Teme su raspoređene logičkim sledom i predstavljaju celovit mini – kurs učenja. Nastavnik može prolagodavati program prema raspoloživom vremenu i potrebama učenika. Takođe, može izabrati da li će primenjivati program kroz predmet koji predaje ili van gradiva (na časovima odeljenjskog starešine, na primer). Naravno, rezultat će biti bolji ako više nastavnike primenjuje program u svojim predmetima.

Materijal

Program nije zahtevan po pitanju uslova i opreme i može se primenjivati vrlo jednostavno. Za realizaciju je predviđena oprema za prikazivanje prezentacije (računar i projektor ili TV), ali to nije neophodan uslov. Sadržaj slajdova može se pisati na velike papire, tablu i sl. Sadržaj nekih slajdova može se samo pročitati. Za učenike je potreban uobičajen materijal (papiri, olovke). Za pojedine teme potreban je dodatni, fotokopirani materijal, što je naglašeno u uputstvu.

Vreme

Program se može realizovati na desetak časova. Pojedine teme je korisno produbljivati kroz domaće zadatke.

1. tema: Proceni svoj način učenja

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- razumeju od kojih uslova zavisi uspešno učenje,
- prepoznaju sopstvene navike u učenju,
- steknu uvid u lično trošenje vremena,
- nauče da ekonomišu vremenom i planiraju učenje.

Materijal:

- 3 slajda čiji sadržaj nastavnik ne mora prikazivati, može ga samo čitati ili napisati na tabli.

Prva aktivnost: Proceni svoj način učenja

Nastavnik učenicima izlaže jednu po jednu tvrdnju. Nakon izlaganja, svaku tvrdnju komentariše uz pomoć priloženog teksta.

Zadatak učenika je da, svako za sebe, odgovore na svaku tvrdnju sa *tačno* ili *netačno* i da broje koliko puta su dali odgovor *tačno*.

Na kraju aktivnosti nastavnik rezimira: *Učenik koji je svega 2-3 puta odgovorio sa tačno, raspolaže dobrim metodama učenja koji je potrebno malo korigovati. Svi koji su više puta dali odgovor tačno, treba da pohađaju obuku za učenje.*

Predlog za komentare nastavnika:

1. Učiš uz muziku ili TV.

Za kvalitetno učenje potrebna je koncentracija. Da bi se postigla potrebno je isključiti sve dodatne draži koje odvlače pažnju. Iako je istina da muzika može da nas smiri, prilikom učenja ona neće postići taj efekat. Sigurno ste uhvatili sebe kako pevušite dok učite.

2. Najčešće učiš "u sebi".

Dok čitamo u sebi, pomoću čula vida aktiviramo određene nervne puteve i centre u mozgu. Kada čitamo na glas aktiviramo nervne puteve i centre u mozgu preko vida, govora i sluha, pa će tako informacija pokrenuti tri puta više nerava i nervnih centara nego kada čitaš u sebi. Nije preterano reći da jedno čitanje na glas vredi kao tri čitanja u sebi.

3. Učiš udobno "zavaljen-a" u fotelju ili krevet.

Aktivno učenje podrazumeva i aktivnu telesnu pozu. Ležeća poza i meka podloga ubrzo će nas uspavati. Kvalitetnije se uči u sedećem položaju, za radnim stolom. Treba učiti uvek na istom mestu, dobro provetrenom i osvetljenom. Važno je da imaš svoj prostor za rad, gde su ti sve knjige i pribor pri ruci.

4. Prekidaju te u radu.

Kada te neko prekine, bez potrebe ćeš potrošiti vreme da se ponovo zadubiš u gradivo, da se prisetiš gde si stao-la, da se prisetiš do kojih ideja si došao-la. Kaži ukućanima da imaš nameru da učiš i da te ne prekidaju.

5. Prekidaš učenje jer ti stalno nešto fali (sveska, olovka...).

Kao i u prethodnom slučaju, izgubićeš vreme. Pre nego što započneš učenje pripremi sve što će ti biti potrebno. Ne zaboravi da na stolu uvek treba da imaš neku enciklopediju ili rečnik stranih reči.

6. Ponekad zadremaš učeći.

Razlog za to ne mora biti umor. Možda leškariš dok učiš, ili ti je pretoplo u sobi. Optimalna temperatura za rad je oko 20 stepeni. Kad je pretoplo, krvni sudovi se šire, pritisak pada i tako zadremamo.

7. Učiš u zadnjem trenutku, pa ti često ponestaje vremena.

Pretpostavljam da ostavljaš da ti se gradivo nagomila, pa onda ne postigneš sve da naučiš. Povremeno se podseti da je lakše učiti malo gradiva nego mnogo.

8. Zbog drugih aktivnosti nemaš dovoljno vremena za učenje.

Stavi sve obaveze na papir. Proveri da li je problem u preopterećenosti ili u lošem korišćenju vremena. Ako ustanoviš da si se preopterećio-la, razmisli čega možeš da se odrekneš. Ipak, verovatnije je da loše rapoređuješ vreme.

9. Obično ne planiraš učenje unapred.

Kada se nešto radi neplanski može da se otrgne kontroli. Verovatno je u tome jedan od razloga zašto ne stižeš sve na vreme da naučiš. Dobar plan je pola posla. Pod uslovom da se držiš plana.

10. Teško ti je da se prihvatiš učenja.

Mnogih stvari nam je teško da se prihvatimo, pa ipak moramo. Ako će ti tako biti lakše, razmišljaj na sledeći način: „Za sat vremena ću imati jednu brigu manje i moći ću potpuno da se opustim i uživam u drugim aktivnostima. Ako odlažem učenje, celo veče ću brinuti, time ću se stalno ometati i neću potpuno uživati u slobodnom vremenu.“

11. Teško ti je da održiš pažnju.

Za to može biti mnogo razloga. Probaj da ih identifikuješ. Ako je u pitanju dosadno gradivo, probaj da se zainteresuješ tako što ćeš pronaći primere oko sebe, ili tako što ćeš povremeno menjati način učenja. Ako problemu priđeš na više načina on postaje zanimljiviji. Ili možda nisi dovoljno svež-a i odmoran-na, ili stalno zbog nečega brineš? Stalno proveravaj svoj napredak. Ako postižeš ciljeve bićeš motivisaniji-ja za učenje.

12. Lične beleške ne koristiš za učenje.

Kakve su tvoje beleške? Da li su urađene tako da su ti zaista pomoć u učenju? Učicemo kako se to radi.

13. Teško ti je da napišeš esej (sastav).

Ne znaš kako da počneš? Nemaš dovoljno ideja? Da li si napravio-la plan? Da li si skicirao-la o čemu ćeš pisati i kojim redosledom? Ako nemaš ideja i argimenata porazgovaraj sa nekim o temi, pronađi šta drugi misle o temi.

14. Biblioteku koristiš uglavnom samo za lektiru.

U bilioteci, pa i u školskoj, ima knjiga kojim možeš rešiti mnoge nedoumice. One će ti dati ideju o čemu da pišeš, kako da pišeš... Knjige ne treba da te plaše. Iako izgledaju debelo i dosadno, mogu biti zanimljive. Osim toga, ne moraš uvek pročitati celu, već samo delove koji su ti potrebni.

15. Ne osećaš napredak u pojedinim predmetima.

Na njih svakako treba da obratiš pažnju i da razmisliš: koliko si nadaren-a za te predmete, koliko su ti važni za buduće školovanje i kojom ocenom bi bio-la zadovoljan-na. A onda pronađi način kako da ih učiš, a da dostigneš željenu ocenu. Niko nije podjednako nadaren i zainteresovan za sve. I ti imaš pravo na to.

Druga aktivnost: Vreme i Planiranje

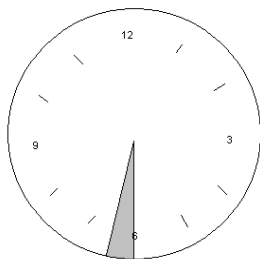
Nastavnik pravi kraći uvod u kojem navodi ciljeve vežbe i objašnjava važnost planiranja vremena.

Učenici treba da nacrtaju časovnik bez kazaljki i u njega osenče vreme za pojedine poslove.

Nakon vežbe sledi diskusija:

- Koliko predloga za raspored Marijinog vremena je bilo?
- Da li je moguće sve isplanirati za jedno veče?
- Da li je Mariji, pored svih obaveza, preostalo još slobodnog vremena?
- Da li vi planirate vreme? Kako?
- Da li vam ponekad izgleda da nećete sve stići da uradite? Kako to rešavate?...

Za diskusiju nastavnik koristi sadržaj slajda *Planiranje*.

2. tema: Čitanje

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- upoznaju metode čitanja;
- upoznaju metod čitanja školskih zadataka.

Materijal:

- 3 slajda

Prva aktivnost: Metode čitanja i Vežba

Nastavnik, uz pomoć slajda, objašnjava različite vrste čitanja. Za svaki metod učenicima se ostavlja vreme da prodiskutuju:

- Kako teče proces čitanja?
- Da li su primenjivali taj način čitanja? U kojoj situaciji?
- Koje vrste sadržaja čitamo na taj način?

U primerima, na drugom slajdu, učenici treba da prepoznaju i prodiskutuju metod čitanja koji se koristi sa pojedine vrste sadržaja.

Druga aktivnost: PZ3P – metod čitanja školskih zadataka

Nastavnik objašnjava metod PZ3P. Povezuje ovaj metod sa prethodnim i objašnjava da PZ3P predstavlja kombinaciju svih metoda čitanja. Objašnjava da bi, posle ovakvog čitanja, lekcija trebala biti uglavnom naučena.

Za domaći zadatak učenici vežbaju ovaj metod.

Dobro je da nastavnik učenicima kopira slajd PZ3P ili da učenici prepisu sadržaj.

3. tema: Beleške

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- prepoznaju prednost učenja u kojem koriste beleške;
- samovrednuju svoje beleške, uvide nedostatke;
- vežbaju korišćenje različitih tehnika prikazivanja podataka u beleškama.

Materijal:

- 3 slajda
- lične beleške učenika (sveske).
- neki udžbenik.

Prva aktivnost: Beleške

Učenici treba da se prisete razloga zbog kojih su im beleške korisne, čemu one služe. Ako ne mogu da se sete, nastavnik im pokazuje na slajdu. Diskutuje se o tome. Učenici mogu dopuniti spisak.

Posle toga diskutuje se da li učenici imaju svoje beleške, da li ih koriste, ako ne koriste zašto.

Na taj način učenici treba da dođu do zaključka o karakteristikama dobrih beležaka.

Druga aktivnost: Karakteristike dobrih beležaka

Rezimirajući nastavnik pokazuje drugi slajd. Učenici mogu dopuniti spisak.

Zatim učenici analiziraju svoje sveske sa beleškama. Na papiru beleže šta je dobro u njihovim beleškama, a šta bi trebali popraviti.

Diskutuje se o tome, učenici iznose šta su zaključili o svojim beleškama.

Treća aktivnost: Skice, šeme, tabelle...

Nastavnik pokazuje treći slajd i pokazuje primere kako se gradivo može prikazati. Naglašava čovekovu sklonost da pamti slike, pa će se grafički prikazano gradivo bolje pamtiti.

Učenici listaju udžbenik biologije, istorije ili nekog drugog predmeta, biraju podatke i prikazuju ih skicom, dijagramom, tabelom i sl. Vežba se može dati za domaći zadatak.

4. tema: Pamćenje

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- vežbaju veštinu izdvajanja bitnih sadržaja u pročitanom tekstu;
- vežbaju sposobnost rezimiranja i konciznog pisanja;
- nauče neke trikove za lakše pamćenje;
- usvoje prefikse koje će im pomoći da lakše razumeju reči stranog porekla;
- nauče da primenjuju veštinu prevođenja nepoznatih reči.

Materijal:

- 3 slajda,
- fotokopiran tekst „Feničani“ ili neki drugi tekst na kom će se raditi,
- papir i olovka za učenike;
- neki udžbenik.

Prva aktivnost: Izdvajanje suštine

Nastavnik učenicima daje tekst na kojem će se raditi. To može biti nova lekcija koja se obrađuje ili neki drugi tekst. Tekst „Feničani“ nastavnik će koristiti u nedostatku drugog. Važno je da svaki učenik ima tekst ispred sebe.

Na prvom slajdu nalaze se instrukcije za izvođenje vežbe koje su kratke i jednostavne, pa slajd nije neophodan. Ukoliko se ipak koristi, nastavnik treba da vodi računa da instrukcije prikazuje jednu po jednu, da učenici ne bi videli narednu instrukciju.

Najpre, učenici sažimaju teksta u 10 rečenica. Čitaju dva učenika. Vodi se diskusija: Koliko je tekst isti, odnosno različiti? Da li su odabrane ključne informacije? Da li je nešto važno propušteno?

Učenici sažimaju 10 rečenica u 5. Dva učenika čitaju tekst od 5 rečenica. Vodi se diskusija sa sličnim pitanjima.

Pet rečenica se sažima u 5 reči. Učenici čitaju pet ključnih reči i diskutuju zašto su sačuvali baš te reči, šta je bilo teško, a šta lako, da li su odabrali iste podatke kao najbitnije i sl.

Napomena: Ukoliko nastavnik radi na lekciji iz gradiva postiže dva cilja: obradu gradiva i vežbanje izdvajanja suštine. U tom slučaju potrebno je da, na kraju časa, posveti vreme diskusiji u kojoj će se analizirati proces, a ne gradivo.

Feničani

Feničani su živeli na istočnoj obali Sredozemnog mora, u današnjem Libanu. Stešnjeni uz more planinama, između ratobornih naroda Mesopotamije, s jedne strane, i moćnog Egipta, s druge, oni nisu stvorili jaku državu. Osnovali su nekoliko gradova država, a najpoznatiji su Biblos, Sidon i Tir. Prirodnih uslova za razvoj zemljoradnje nije bilo, pa su se Feničani bavili zanatstvom i pomorskom trgovinom; pravili su i prodavali predmete od stakla, nakit od zlata, srebra, ćilibara i slonovače, kao i platno purpurne boje po kome su dobili ime (*feniks* na grčkom znači *purpur*).

Feničani su bili čuveni pomorci starog veka. Plovili su do Francuske i krajnjeg severa Jadranskog mora da bi kupili ćilibar. Srebro su nabavljali u lukama Španije, a kalaj na obalama Atlantika, u Britaniji i Bretanji. Oni su prvi za koje se zna da su oplovili Afriku.

Feničani su osnivali svoje naseobine duž obala Sredozemnog mora, jer su tako kontrolisali pomorske trgovačke puteve. Najvažnija naseobina bila je Kartagina, na obali severne Afrike (u današnjem Tunisu).

Feničani su prihvatili znanja i dostignuća naroda Starog istoka, usavršili ih i dalje preneli narodima Evrope s kojima su trgovali. Njihovo najznačajnije otkriće je glasovno pismo, u kome znaci predstavljaju glasove, a ne čitave reči ili grupe glasova (slogove). To pismo bilo je lakše za učenje od klinastog pisma ili hijeroglifa. Njime se brže pisalo, što je Feničanima, praktičnim trgovcima, bilo veoma važno. Feničansko pismo preuzeli su Grci, a od njih su ga preuzeli Rimljani, a od Rimljana svi ostali narodi.

Druga aktivnost: Mali trikovi

Nastavnik objašnjava da postoje razni načini da pomognemo sebi da zapamtimo neke podatke. Recimo, ako nam je teško da zapamtimo neko nabravanje ili podelu, možemo od prvih slova reči sastaviti rečenicu, kao u primeru o rasporedu planeta Sunčevog sistema.

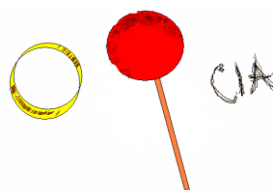
- Mnogo Merkur
- Veoma Venera
- Zanimljivih Zemlja
- Muzičara Mars
- Je Jupiter
- Sutra Saturn
- U Uran
- Narodnom Neptun
- Pozorištu Pluton

Drugi primer pokazuje kako tešku, nepoznatu reč možemo zapamtiti putem sličica i simbola :

- Kerozin

- Vernalizacija

Zadatak: učenici treba da pronađu 5 podataka koje teško uspevaju da zapamte i da smisle način kako će ih zapamtiti.

Treća aktivnost: Nepoznate reči

Nastavnik objašnjava cilj časa, podseća učenike na nepoznate reči sa kojima se sreću i pita ih kako se snalaze kada naiđu na nepoznate reči. Objasnjava važnost razumevanja celokupnog teksta. Podseća na rečnike i enciklopedije.

Zatim objašnjava da mnoge reči možemo prevesti bez rečnika, ako koristimo i povezujemo iskustvo.

Nastavnik prikazuje tabelu sa prefiksima. Dobro je da učenici naprave praznu tabelu u sveske ili na papir i beleže prevod reči i najčešću upotrebu.

Za svaku reč pojedinačno nastavnik pita:

- Da li znaju značenje?
- Mogu li da se sete nekih reči koje počinju tim prefiksom?
- Šta znače te reči, ili šta im je zajedničko?

Ako učenici ne zaključe sami, nastavnik im prevodi reč i daje primere. Nastavnik može dopuniti tabelu drugim rečima koje smatra bitnim.

ANTI (protiv)	AUTO (sam, samo)	ARHI (nad, viši, prvi)	BI (dva, duplo)	DIS (razilaženje, suprotnost)
DE (ukazuje na suprotnost)	DIJA (kroz, preko)	EKS (bivši, raniji)	EPI (na, nad)	HETERO (drugi, različiti)
HIPER (preko, nad, suviše)	HIPO (pod, ispod)	HOMO (isti, jednak, sličan)	HRONO (vreme)	INFRA (ispod, niže)
INTER (između, preko)	INTRA (u, unutra)	KVADRI (četiri)	KONTRA (protiv, suprotno)	KVAZI (lažan, prividan)
MULTI (višestruki)	OMNE (sve, svako, celo)	PER (pomoću, kroz)	POLI (više, mnogo)	POST (posle, pozadi)
PRE (pred, ispred)	PRO (pred, ispred, napred)	PSEUDO (lažni)	RE (ponovo, opet)	RETRO (natrag, opet)
SEMI (pola)	SUB (ispod, pod)	SUPER (najviši, gornji)	TELE (daleko, na daljinu)	ULTRA (krajnji, s one strane)

5. tema: Tragalačke veštine

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- razumeju čemu služi i kako se koristi UDK,
- razumeju čemu služe i kako se pišu bibliografije i reference,
- unaprede veštinu traganja za podacima.

Materijal:

- 3 slajda,
- udžbenici, knjige.
- fotokopiran primerak UDK

Napomena: Poželjno je da za obradu ove teme učenici posete biblioteku i da se upoznaju sa signaturom, inventarisanjem i skladištenjem bibliotečkog fonda. Svaka aktivnost može se dopuniti domaćim zadatkom.

Prva aktivnost: Tragalačke veštine

Nastavnik pokazuje učenicima prvi slajd na kojem su pitanja za diskusiju. Pitanja su složena redosledom koji odgovara hodu od poznatog ka nepoznatom. Počinje se diskusijom o traganju preko interneta, o čemu će učenici najviše znati, ali je i u ovom delu potrebno dati neke sugestije kao:

Ključne reči za pretragu treba suziti koliko je to moguće (npr. Ne *Vojvodina*, nego *Nošnje naroda i narodnosti Vojvodine*).

- Ne otvaraj reklamne i nagradne sajtove.
- Izbegavaj sve što i odvlači pažnju. Drži se zadatka i sl.
- Dalje, nastavnik objašnjava kada i kako se koriste rečnici i enciklopedije.

Na kraju nastavnik objašnjava šta je Univerzalna decimalna klasifikacija (u prilogu se nalazi izvod iz UDK sa osnovnom klasifikacijom i najčešće korišćenim signaturama). Dobro je da se učenicima podeli fotokopiran primerak, ili da nastavnik napiše na velikom papiru koji će svi videti. U biblioteci treba učenicima pokazati kako je izvršeno signiranje.

Kada se učenici upoznaju sa UDK, nastavnik zadaje jedan po jedan zadatak sa slajda *Vežba* i učenici diskutuju na koji način bi tražili podatak. Treba da odrede u kojim oblastima bi tragali i kako bi koristili signaturu iz UDK.

Druga aktivnost: Izvori

Nastavnik pita učenike da li znaju šta je bibliografija i referenca. Objašnjava da bibliografija i referenca služe da bismo mogli dodatno da se informišemo o temi i da proverimo podatke.

Onda se daju primeri pisanja bibliografija i referenci.

U zavisnosti od vremena, učenici mogu na času ili kod kuće u knjigama tražiti i proveravati kako su obeleženi izvori. U budućnosti, kada učenici pišu esej, nastavnik treba da insistira na pravilnom navođenju izvora.

Izvodi iz Univerzalne decimalne klasifikacije

OSNOVNA KLASIFIKACIJA

- 0. Osnovne teme
- 1. Filozofija. Psihologija
- 2. Religija
- 3. Društvene nauke. Zakoni. Uprava
- 4. Upraznjeno
- 5. Matematika i prirodne nauke
- 6. Tehnologija
- 7. Umetnost. Razonoda. Zabava. Sport
- 8. Jezik. Lingvistika. Književnost
- 9. Geografija. Biologija. Istorija

PRIRODNE NAUKE

- 50. Opšte o čistim naukama
- 51. Matematika
- 52. Astronomija
- 53. Fizika
- 54. Hemija. Mineralogija
- 55. Geologija. Meteorologija
- 56. Paleontologija
- 57. Biološke nauke uopšte
- 58. Botanika
- 59. Zoologija

FIZIKA

- 534. Vibracije. Akustika
- 535. Optika

536. Toplota

537. Elektricitet. Magnetizam

OPTIKA

535.1 teorija svetlosti

535.3 prostiranje

535.6 boje i njihove osobine

NEKI VAŽNI BROJEVI

Pomoćni brojevi (pišu se u zagradama i označavaju oblast koja je u vezi sa predmetom)

Istorija umetnosti	7(091)
Menadžment	005
Srpska književnost	821.163.41
Engleska književnost	821.111
Engleska drama	821.111-2
Engleska poezija	821.111-1
Geografija	91
Evrope	91(4)
Azije	91(5)
Afrike	91(6)
Severne Amerike	91(7)
Južne Amerike	91(8)
Istorija	94
Starog veka	94(3)
Evrope	94(4)
Muzika	78
Sociologija	316
Tehnologija	66

6. tema: Pisanje

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- razvijaju veštinu pisanja i argumentovanja,
- nauče da pišu planski i da proveravaju kvalitet napisanog.

Materijal:

- Tri slajda.

Aktivnost:

Temu *Pisanje* treba raditi u sklopu pripreme učenika za izradu nekog eseja. Nastavnik vodi čas tako što se čitaju slajdovi i analizira njihov sadržaj. Na prvom slajdu je važno prodiskutovati vrste eseja i karakteristike svake vrste, zatim razjasniti faze u pisanju eseja i važnost svake faze. Učenici na času izrađuju pripremu za pisanje eseja. Naročito je važno da u pripremi za pisanje učenici prave listu argumenata *za* i *protiv*.

Nastavnik zadaje domaće zadatke kojim se uvežbavaju opisane veštine. Dobro je da učenici imaju kopiju slajdova, naročito pitanja za proveru sastava.

7. tema: Kontrolni, pismeni... Ispiti

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- budu efikasniji na pismenim proverama znanja,
- razvijaju samopouzdanje u ispitnim situacijama.

Materijal:

- 3 slajda

Aktivnost:

Nastavnik vodi čas tako što se čitaju slajdovi i diskutuje.

8. tema: Postavljanje ciljeva

Cilj:

Cilj aktivnosti je da učenici:

- razvijaju samopouzdanje,
- razvijaju kulturu samovrednovanja,
- uče da planiraju lični razvoj i napredovanje.

Materijal:

- 3 slajda

Prva aktivnost: Karakteristike dobro potavljenih ciljeva

Nastavnik objašnjava da uspeh ne zavisi samo od rada već i od toga kako smo postavili ciljeve (pokazuje prvi slajd). Ciljeve treba formulisati MUDRO.

Merljivost – na kraju moramo tačno znati da li smo postigli cilj ili ne. Pošto se školski uspeh izražava ocenom, ostvarenost cilja je lako proveriti.

Uvremenjenost – rok za realizaciju cilja mora biti određen. Ako to ne uradimo možemo stalno odlagati poslove i neke ciljeve ne postizati godinama.

Dostižnost – odnosi se na visinu cilja. Postoji mogućnost da ciljeve postavimo previše visoko, neprimereno svojim mogućnostima, sposobnostima, porodičnoj situaciji i sl. U tom slučaju sami sebe osuđujemo na neuspeh. Postavljamo ciljeve koje ne možemo dostići.

Druga greška je u postavljanju niskih ciljeva u odnosu na resurse kojim raspolažemo. U tom slučaju nećemo postići ono što bismo mogli i opet nećemo biti zadovoljni.

Cilj treba postaviti srazmerno porodičnim, intelektualnim, finansijskim i drugim resursima.

Relevantnost – se odnosi na vezu cilja sa poslovima koje obavljamo da bismo došli do cilja. Na primer: Nema mnogo učenika koji su talentovani za sve nauke. Obično nam nešto ide bolje, a nešto lošije. Analiziraj svoje sposobnosti. Koji predmeti ti lošije idu? Koje ne voliš? Razmisli koliko su oni važni za tvoju budućnost. Da li je

potrebno da trošiš vreme i energiju za ocenu koju ti je teško da postigneš, a nije naročito bitna za tvoju budućnost? Ili ti je iz tog predmeta možda dovoljna i trojka? Onda uči za 3. Ali vreme koje si tako uštedeo-la potroši na druge predmete koje voliš i koji su ti značajni za budućnost. U tim predmetima se nemoj zadržavati samo na školskom gradivu.

Određenost – odnosi se na jasnoću formulisanja cilja. Što je konkretnije formulisan, jasnije će ti biti šta treba da radiš da bi ga postigao-la. Na primer, nije isto reći: *Hoću da preduzmem nešto za svoje zdravlje. Ići ću u teretanu.* Ili *Hoću nešto da preduzmem za svoje zdravlje. Krenuću u teretanu dva puta nedeljno, po sat vremena. U ovom mesecu hoću da imam najmanje 8 treninga i da na kraju meseca sa lakoćom izvedem 30 sklekova.* Ovako formulisan cilj je jasan, merljiv, vremenski određen, ostvariv.

Druga aktivnost: Samoprocena

Nastavnik pokazuje drugi slajd, pomoću kojeg će učenicima davati jednu po jednu instukciju za vežbu samoprocene.

Pišu svoj dugoročni cilj u vezi sa školovanjem. Na primer, *Želim da se upišem na studije arhitekture, ili Ne znam šta ću studirati, ali moram obezbediti uspeh za budžetsko školovanje.*

Pišu kratkoročni cilj (za ovu godinu) koji je uslov za ostvarenje dugoročnog: *Da bih to postigao-la moram... (imati odličan uspeh u sve četiri godine, ili imati petice iz srpskog i stranih jezika i sl.).*

Prave tabelu sa 4 kolone i upisuju:

1. kolona: spisak predmeta;
2. kolona: ocene koje trenutno imaju;
3. kolona: ocene kojim bi bili zadovoljani;
4. kolona: ocene koje realno mogu postići (prema postojećem stanju)

Proveravaju da li će realno dostižne ocene biti dovoljne da dostignu cilj.

Ako neće, traže predmet iz kojeg najlakše mogu dostići veću ocenu.

Izdvajaju predmete iz kojih treba da poprave ocene i na koje treba posebno da obrate pažnju, definišu na čemu treba da rade, šta da poprave i sl.

Prave plan kako će to ostvariti. Određuju rokove.

Treća aktivnost: MODI

Prikazuje se slajd MODI. Analizira se i diskutuje:

- Šta je potrebno za uspeh?
- Šta mislite koliko vremena i rada je potrebno vrhunskim artistima da hodaju na žici?
- Koliko vremena i rada odvajaju naši teniseri za uspehe koje su postigli?
- Koliko si motivisan-a da postigneš cilj?
- Čega si sve spreman-na da se odrekneš? Čega se odričeš?
- Da li si disciplinovan-a? Po čemu možemo znati da si disciplinovan-a?
- Koliko si istrajan-na? Da li si sve započete poslove i završio-la? Ima li nešto što nisi?

Nastavnik traži od učenika da se sete nekog cilja koji nisu ostvarili i da odrede šta je nedostajalo. Učenici koji žele prikazuju svoj slučaj.

Onda učenici treba da se odrede u odnosu na sadašnje ciljeve: šta im nedostaje i šta mogu promeniti već sada. Prave spisak promena koje su realno ostvarive. Na primer, *Ja ću od sada samo 1 sat dnevno provoditi na internetu, svakog dana ću odlaziti u šetnju između 17 i 18 časova...*

Kada to urade treba da provere da li je to što su naveli realno ostvarivo i da u procentima odrede koliko su spremni da to i ostvare.

Literatura:

1. Vajt, Č. i dr. *Naučite da učite*, Kreativni centar, 2004.
2. Jukić, S. *Nastava u kojoj učenik misli*. Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ Vršac. 2001.
3. *Vodič za učenje*. http://www.pefja.kg.ac.rs/preuzimanje/Materijali_za_nastavu/Nastava2013-2014/Tehnike%20ucenja/vodic-za-ucenje.pdf